

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

A PÁRHUZAMOSOK A FILMBEN TALÁLKOZNAK

Nem vagyok érzélgős típus. Nemrég a moziban mégis megesett velem, hogy *Törőcsik Mari* és *Tóth Ildikó* drámai kettőse – azzal az eszköztelennek látszó alakítással, amely a legnagyobb színésznők sajátja – megnyitotta bennem saját családi múltunk csatornáit. Gyanítom, hogy miközben nézőként megfogalmazódott bennünk, hogy élni, szeretni, magunkat ismerni, sőt, meghalni sem lehet a múlt ismerete nélkül, rajtam kívül sokakban pergett párhuzamos film. *Mészáros Márta* rendezővel 26. alkotásáról, az *Aurora Borealis – Északi fényről* beszélgettünk.

- ◆ – **Kapott olyan visszajelzéseket, hogy a nézők saját családi történeteire erősen rezonáltak a film eseményeire?**
  - Az eddigi vetítések valóban azt mutatják, hogy valamit mindenkiben megmozgat. Szerintem ennyire érzelmes filmet még nem csináltam, mindig is a női és a gyereksorsok érdekelték, fontos számomra a szenvedés ábrázolása, de a szentimentalizmust nem szeretem.
  - **Az Északi fény keletkezésének története akár egy Mészáros Márta-film sztorija is lehetne. A hírek szerint sok nyomozás, beszélgetés előzte meg.**
    - Négy évvel ezelőtt a BBC History című folyóiratban olvastam egy interjút a bécsi szociológusnővel, Barbara Stelzl-Marx-szal, aki az életét annak szentelte, hogy a háborús gyerekek szüleit felkutassa. Egy intézetet is létrehozott Grazban, hogy a láthatatlan generációnak segítsen, amely nem ismeri a gyökereit, akik elől eltitkolták, hogy ki az apjuk.

- **Ennek az intézetnek a kiállítása jelenik meg pár percre a filmben is?**
  - Igen, és Barbara Moszkvában még KGB-iratokhoz is hozzájutott. Csak az osztrák érintettekkel foglalkoztak, de a második világháború után sok gyerek maradt Európában, akik többnyire erőszakból, máskor a helyi nők és a megszálló hadsereg katonái közt szövődött szerelemből születtek, és származásukat szégyenből vagy félelemből eltitkolták. Először egy osztrákról szóló dokumentumfilmet készítettünk, és így sok szép és sok nagyon csúnya drámai történetet megismertem. Ma Európában többszáz ezer „háborús gyerek” él: orosz, amerikai, angol, francia, német, lengyel katonák gyerekei. Magyarország a szovjet megszállás alatt hasonló traumákon ment keresztül, de a magyar „háborús gyerekek” kutatása még el sem kezdődött. Pataki Évával és Jancsó Zoltánnal írni kezdtük az *Aurora Borealis* forgatókönyvét. Az alaptörténet a négyhatalmi megszállás alatt lévő Bécsben játszódik, a háború után.

Főhősként kezdettől fogva Törőcsik Mari volt a szemem előtt, rá írtuk a szerepet. Mindig jóban voltunk vele, de amióta beteg, még többet járok hozzá, sokat beszélgetünk. Mindig nagy színésznőnek tartottam, de a kómából való visszajövele után felerősödtek a nagyszerű emberi tulajdonságai is. A filmbeli Mária is kómában fekszik élet és halál közt, miközben a lánya kutatni kezdi a múltat.

- És van egy unokája, aki érdeklődéssel, de már félelem nélkül fordul a múlt felé. Részben ő az, aki az anyját arra készíti, hogy elkezdje a kutatást. Jellemző ez a másfajta hozzáállás a traumát feldolgozó első és második generációra?

- A filmbeli anya és fia között nagyon nyitott a viszony, nem olyan, mint anya és lánya között. Az unoka, amikor rájön, hogy itt több titok van, okosan és nem drámaian közelít hozzá. Jó a viszonya a nagyanyjával is, bölcsen kérdez, nem tesz szemrehányást. Azt tapasztalom, hogy nagyon sok család azért megy tönkre, mert a gyerekek

haragszanak a szülőkre, amiért nem mondanak nekik igazat szégyenérzetük és félelmeik miatt. Magyarországon kevésbé megbocsátók az emberek, ezért gyakori, hogy a szülők nem mondanak igazat a gyerekeiknek. A statisztikák is alátámasztják, hogy például a lengyelekhez képest sok a válás, nem igazán jók a rokoni kapcsolatok, a családon belüli hazugságok nagyon rosszat tesznek a családnak. Nemcsak azért, mert a lengyelek mint szlávok érzelmesebbek, hanem mert nagyon hívők, és a vallás jót tesz családi kapcsolatoknak. Erős az anyakultuszuk, tisztelik a nagymamákat, szeretik az öregeket. Én Magyarországon úgy látom, hogy a fiatalok viszolyognak az öregektől, ellépnek mellőlük, nem adják át nekik a helyet. Van valami belső feszültség bennük. Egész életemben dolgoztam, mégis felneveltem három gyereket, kilenc unokám van, akikkel van időm törődni. A lelkekkel van a gond, és szerintem ehhez köze van annak, hogy nem őszinték a szülők.

- Hisz Istenben?

- Nézd, én húsz évig éltem Lengyelországban, a párom családja egyszerű falusi, hívő család volt. Az apámat kivégezték, anyám behalt ebbe, 10 évesen senkim sem volt, és amikor Jan Nowickivel találkoztam, nagyon nagy hatással volt rám az ő csupa szeretet nővére és édesanyja. Szép és kedves család volt. Komolyan vették a vallást, karácsonykor 13 tányér volt az asztalon, az egyik Jézust várta. Nemcsak kicsomagolták az ajándékot, hanem elmesélték, mitől boldogok vagy boldogtalanok. Én egy lengyel falusi templomban hallottam először Katyínról, együtt imádkoztunk az áldozatokért, pedig ott is szocializmus volt akkor. Ez a nyitottság nagyon hatott rám, bár nem vagyok vallásos. De hit van bennem. Gyerekkoromban család nélkül nőttek föl, ezért gondolatilag és érzelmileg mindig együtt éltem a szüleimmel. Ez hit nélkül nem megy.

- A film operatőre, Piotr Sobociński Jr. is lengyel. Őt miért választotta?

- A nagypapa, Witold Sobociński, többek között Andrzej Wajda és Polanski operatőre volt, az apjával, Piotrral együtt forgattuk *A hetedik szobát*. Ez Edith Steinről, hitről, zsidókról és kármelitákról szólt. A magyarok nem is nézték, de neki kedvenc filmje volt. Amikor Amerikába ment dolgozni, ezt vitte megmutatni a producernek, aki lejátszotta Mel Gibsonnak. Az én főszereplőm volt *A hetedik szobában* Maia Morgenstern, onnan választotta ki *A passióba*. Gibson akkor nekem is írt pár sort, hogy köszöni ezt a filmet.

A Naplókkal szerencsém volt, mert a rendszerváltáskor kicsit jobban érdekelte a közönséget a múlt.

De visszatérve az operátorre, egyszer egy varsói olasz vendéglőben úgy láttam messziről, mintha Piotr állna az ajtóban, aki akkor már nem élt. A fia volt, elmesélte, hogy ő is operátornak tanul. Felírtam a számát, és mondtam neki, ha legközelebb filmet csinálok, ő lesz az operátorom.

– A forgatókönyvíró- és operatőrválasztásból úgy tűnik, a szakmában is fontos az Ön számára a családi hagyomány.

– Fontos. Nagyon figyeltünk a gyerekeinkre is, majdnem mindegyik foglalkozott filmmel, a lányom, mondjuk, keramikus, de sok ruhát készített nekem is és az apja filmjeihez is. Nyika nagyon jó operatőr, Zoli jól ír, nálunk mindenki kultúrával foglalkozik, nincs a családban üzletember. Miklós imádta az unokáit, jobb nagypapa volt, mint apa. Annak idején sokat utazott, de az unokáival már nagyokat beszélgetett, rengeteget olvasott nekik. Nagyon hiányzik az unokáinak.

– És hogy választotta ki a szerepre Mária fiatalkori alakítását, Törőcsik Franciskát?

– Már minden szép, fiatal színésznőt végignéztünk, azt hittük, hogy nem találunk senkit, amikor ő bejött, beszéltünk pár szót, ránéztem, azt hiszem, még megkértem, hogy vegyen egy kispárnát kézbe, mintha a gyereke lenne. Szinte azonnal tudtam, hogy ő az, tehetséges színésznő, csak úgy árad belőle a különlegesség, nagyon szorgalmas, összeszedett, figyelmes, szeretem az ilyeneket.

– A korábbi filmjeit meg se nézte?

– Dehogyan néztem! Ez az egyik képességem, szinte soha nem tévedek színészen.

Mészáros Márta az *Örökbefogadás* (Arany Medve, Berlinale 1975), a *Kilenc hónap* (FIPRESCI-díj, Cannes 1977) és a *Napló gyermekeimnek* (Zsűri különdíja, Cannes 1984) Kossuth-díjas és Balázs Béla-díjas forgatókönyvíró-rendezője. 2011-ben megkapta a Magyar Filmkritikusok Életműdíját, 2013-ban a Prima Primissima-díjat, 2016-ban pedig a Pulai Nemzetközi Filmfesztivál életműdíját, az Arany Arénát. 2017 óta az Oscar-díjakról döntő amerikai filmakadémia tagja.

– És Tóth Ildikó?

– Ildikó is csodálatos és szerény színésznő. Amikor Mariska (Törőcsik Mari) jeleneteit forgattuk, akinek betegsége ellenére hosszasan kellett egy hideg parasztházban ülnie, minden körülötte forgott, ő meg elég nehezen viselte a hideget, a kényelmetlenséget. Ildikó félt is kicsit a nagyjelenetektől, amelyekben sokat vannak kettesben. Mari az egyik jelenetnél, mint aki nem is veszi észre Ildikót, rám nézett, és azt mondta: „Te, Mészáros, igazad volt, ez egy nagy színésznő.”

– Ebben a parasztházban kerül napvilágra a titok. Hol múltbéli filmjelenettel, hol egy-egy kegyetlen mondattal – ahogy a legjobban üt. Mindez eleve így volt a forgatókönyvben?

– Nem, ezek ott születtek. A forgatókönyvnél számomra az a fontos, hogy jó legyen a struktúrája, és ne legyenek a párbeszédnek ostobák. Ildikó és Mari is mindent tudnak magukról, egy-egy szót nagyon jól változtattak meg, a legnehezebb jelenetekben háttorzongatóan játszottak, jól mozogtak, jól kommunikáltak egymással. És ez a délutántól hajnalig tartó titokfejtő jelenet elképesztő fény- és tértérrel van felerősítve. ♦

hirdetés

ÖRÖMHÍR MINDENKINEK!

FIATALOKNAK
IDŐSEKNEK
CSALÁDOSOKNAK
EGYEDÜLÁLLÓKNAK

WWW.KATOLIKUSRADIO.HU • INFO@KATRADIO.HU • 06 1 255 3333

The advertisement features a family of four (a man, a woman, and two children) smiling together. To the left is a green circular logo with the text 'MAGYAR KATOLIKUS RÁDIO' and 'MKR'. To the right is a green map of Hungary with various regional call letters (e.g., H-1, H-2, H-3, H-4, H-5, H-6, H-7, H-8, H-9, H-10, H-11, H-12, H-13, H-14, H-15, H-16, H-17, H-18, H-19, H-20, H-21, H-22, H-23, H-24, H-25, H-26, H-27, H-28, H-29, H-30, H-31, H-32, H-33, H-34, H-35, H-36, H-37, H-38, H-39, H-40, H-41, H-42, H-43, H-44, H-45, H-46, H-47, H-48, H-49, H-50, H-51, H-52, H-53, H-54, H-55, H-56, H-57, H-58, H-59, H-60, H-61, H-62, H-63, H-64, H-65, H-66, H-67, H-68, H-69, H-70, H-71, H-72, H-73, H-74, H-75, H-76, H-77, H-78, H-79, H-80, H-81, H-82, H-83, H-84, H-85, H-86, H-87, H-88, H-89, H-90, H-91, H-92, H-93, H-94, H-95, H-96, H-97, H-98, H-99, H-100) scattered across it.

HOGYAN SZERETHETÜNK VALAKIT A SAJÁTUNKKÉNT ÚGY, HOGY NEM A MI VÉRÜNKBŐL VALÓ?

„Úgy éreztük,
ez a gyerek
csak ránk várt”

Miklósa Erika
és Csiszár Zsolt

3490 Ft helyett
2800 Ft

„Nem tudom
elképzelni, hogy
ennél jobban lehet
szeretni”

Komporday Réka
és Bódis Pál

A Heti Válasz legújabb interjúkötetében **13 örökbe fogadó és nevelőszülőt ismerhetnek meg**, akik őszintén mesélnek életükről. Az interjúalanyok ezzel szeretnének másokat is hozzásegíteni ahhoz az élményhez, amit egyikük így öntött szavakba: „Mindegyik gyermekem a sajátom. Csak éppen van, amelyiket nem én szültem.”

Vásárolja meg 20% kedvezménnyel a kiadótól!

1027 Budapest, Horvát utca 14–24. Telefon: (06 1) 461-1400

Nyitva tartás: Hétfő, szerda, péntek 8.00–16.30, kedd, csütörtök 8.00–19.00

Megrendelhető: konyv.valasz.hu